

Saimaannorppa

Uutiskirje maaliskuu 2023

Kevättä kohti

Valon määrä lisääntyy, ja aurinko lämmittää päivä päivältä enemmän. Se tuntuu ulkona liikkuessi mukavalta pitkän ja pimeän talven jälkeen. Keväällä jäällä liikkuminen onkin erittäin suosittua kävellen, hiihtäen tai luistellen. Tähän aikaan vuodesta Saimaan jäällä liikkuessi on tärkeää muistaa, että lumipesissä käy nyt kuhina. Saimaannorppaemot imettävät helmi-maaliskuun vaihteessa syntyneitä kuuttejaan. Emot imettävät kuutteja ensin pesän suojassa ja myöhemmin keväällä pesän romahdettua sen läheisyydessä. Saimaalla liikkuvien onkin tärkeää antaa norpille pesimärauha ja kiertää rantakinokset kaukaa.

Vielä on aikaista sanoa, miten norpan pesintä on onnistunut, mutta luultavasti sadat vapaaehtoisten kolaaumat apukinokset ovat tulleet tarpeeseen. Saimaalla ahkerotiin yli kaksisataa apukinosta Metsähallituksen koordinoimana, ja me olimme mukana sekä Etelä-Savon että Etelä-Karjalan puolella kolaamassa kinoksia. Näiden lisäksi pesintää turvaamaan on asennettu 22 keinopesää.

Norppatyön vuosi alkoi vauhdikkaissa merkeissä Norppavisio-näyttelyn järjestämisellä ensin Lappeenrannan Galleria Pihatossa, josta näyttely siirtyi helmikuun lopussa Savonlinnan museoon Riihisaareen. Alkuvuodesta on apukinoskolausten lisäksi pidetty koululaisille suunnattuja norppatunteja ja katiskatyöpajoja. Piipahdimme myös eduskuntatalolla, jossa kansanedustajat avustajineen ja vieraineen pääsivät tutustumaan norppaturvallisen Saima-katiskan rakentamiseen.

Tutkimuspuolella taas on viime aikoina uutisoitu mielenkiintoisista uusista geneettisistä tutkimustuloksista, jotka aikalailla mullistavat käsitystämme saimaannorpan menneisyydestä.

Surullisiakin uutisia on saatu, kun norppia on tukehtunut talviverkkoihin.

Näistä kaikista lisää tässä uutiskirjeessä.

Muistathan seurata norppatiedotusta myös täältä:

[Saimaannorppa-Facebook](#)

[Luonnonsuojeluliiton saimaannorppa-sivut](#)

[Luonnonsuojeluliiton Etelä-Karjalan piirin Facebook](#)

[Luonnonsuojeluliiton Etelä-Savon piirin Facebook](#)

Lisäksi Saimaa- ja norppa-asioita on vaihtelevasti esillä myös muilla luonnonsuojeluliiton Saimaan alueen piirien ja paikallisyhdistysten sivuilla.

Kevätaurinko houkuttelee ulkoilemaan. Mutta muistathan vastuusi Saimaan jäällä liikkuessi. Kuutit tarvitsevat pesärauhan juuri nyt. Kuva: Kaarina Tiainen.

Tulevia tapahtumia:

Luonnonsuojeluliitto järjestää tai on mukana seuraavissa tapahtumissa norppateemalla:

23.2.–1.5. Norppavisio – Näkyjä saimaannorpasta -näyttely, Riihisaari, Savonlinnan museo

16.3. Suuri Norppailta Puumalan koulussa alk. klo 17.30 kahvitarjoilulla. Järjestäjänä Saimaan Norppaklubi, luonnonsuojeluliitto esittelee katiskanrakennusta

Maalis-huhtikuu: Koulu- ja päiväkotivierailuja norppateemalla

Huhtikuu: Pesälaskennat

Toukokuu -> kesän loppu: Norpan Saimaa -mobiilinäyttely Urpolan luontokeskuksessa, Mikkeli

17.6. Vaihda verkot katiskaan -tapahtuma, lentokentän luona oleva satama, Joroinen

Tervetuloa mukaan!

Geenien ihmeellinen maailma

Mistä tulet saimaannorppa?

Saimaannorpan alkuperä on osoittautunut mielenkiintoisemmaksi kuin on aiemmin luultu. Saimaannorppa on jäänyt eristykseen muista norpista noin 9000 vuotta sitten, kun maa kohosi jääkauden jälkeen. Kuitenkin uusimmat tutkimustulokset osoittavat, että saimaannorpan mtDNA-sekvenssit eroavat itämerennorpista ja että ne ovat läheisempää sukua pohjoisamerikkalaisille norpille. Saimaannorpat eroavat myös Viananmeren nykynorpista, jotka ovat maantieteellisesti läheisimpiä arktisia norppia. Laatokannorpat sijoittuvat myös kauas saimaannorpista, joten ne eivät ole läheistä sukua keskenään.

Norpilla on ehkä ollut useampi muuttoaalto Itämereen, ja välillä laji olisi hävinnyt sieltä. Saimaannorppa edustaisi itämerennorppia aikaisempaa muuttoaaltoa, joka päättyi Saimaaseen. Vaihtoehtoinen teoria saimaannorppien alkuperälle voisi olla, että norpat polveutuisivat muinaisesta Fennoskandian mannerjäätikön reunalla sijainneesta järvestä. Tämän teorian puolesta puhuu se, että muilla lajeilla kuten lohella, harjuk-sella ja ahvenella tunnetaan samanlaisia vetäytymispopulaatioita. Saimaannorpan syntyhistorian tarkempi selvittäminen vaatii vielä jatkotutkimuksia.

Saimaannorppaa (vas.) ja laatokannorppaa (oik.) on pidetty lähisukulaisina, norpan alalajeina. Nyt geneettiset tutkimukset osoittavat, että eroja onkin luultua enemmän. Lähellä toisiaan asustelevat norpat ovat niin kaukaisia sukulaisia, että kyseessä onkin kenties eri laji. Näkyvänä erona on mm. kallon muoto. Kuvat: Ismo Marttinen ja Juha Taskinen.

Tutkimuksessa selvisi myös, miten saimaannorpan geneettinen monimuotoisuus on laskenut dramaattisesti 125 vuoden aikana ihmisen toiminnan vuoksi. Aikaisemmin tiedettiin, että saimaannorpan geneettinen monimuotoisuus on vähäinen verrattuna muihin hylkeisiin, mikä heikentää lajin kykyä sopeutua muuttuviin olosuhteisiin. Saimaannorpat ovat mitokondrion ja tuman DNA:n perusteella vähiten monimuotoisin alalaji maailmassa. Nyt julkaistussa tutkimuksessa havaittiin, että saimaannorpan populaatiokoko on laskenut hitaasti mahdollisesti 1100-luvulta, mutta 1800-luvun puolivälistä alkaen populaatiokoko laski dramaattisemmin. Samaan aikaan osuu selkeästi myös populaation geneettisen monimuotoisuuden aleneminen. Ihmisen toimet romahduttivat kannan 1900-luvulla noin sataa yksilöön, minkä jälkeen kanta on saatu taas kasvuun suojelutoimien ansioista. Nykyisin Saimaalla uiskentelee yli 400 norppaa.

Tutkimusartikkeli: Heino, Nyman, Palo, Harmoinen, Valtonen, Pilot, Översti, Salmela, Kunnasranta, Väinölä, Hoelzel & Aspi. 2023. Museum specimens of a landlocked pinniped reveal recent loss of genetic diversity and unexpected population connections. Ecology and Evolution, 13, e9720.

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ece3.9720>

Siirtoistutussuunnitelmat

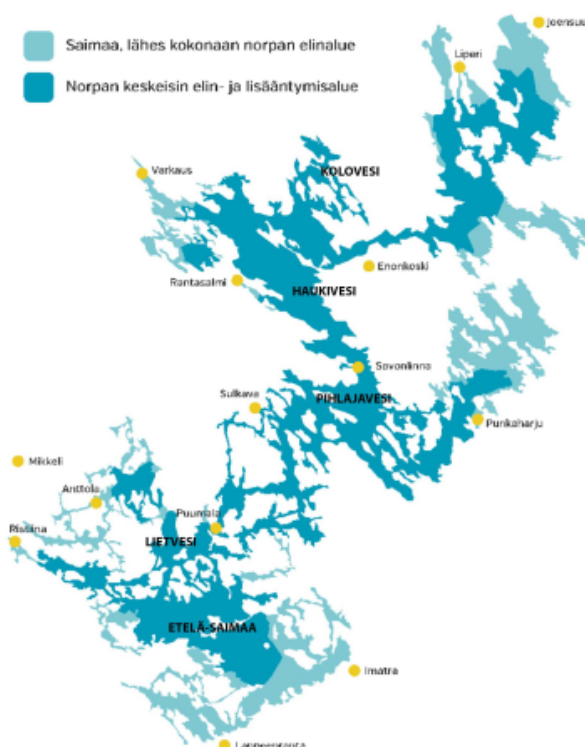
Uusimmat geneettiset tutkimustulokset antavat tukea suunnitelmille tehdä norppien siirtoistutuksia Saimaan eri alueiden välillä. Siirtoistutuksiin liittyy aina riskejä, joten ihan kevyin perustein niitä ei lähdetä tekemään. 1990-luvulla on tehty yksi onnistunut siirtoistutus, kun Venla-norppa siirrettiin Haukivedeltä Lietvedelle, josta se ui eteläiselle Saimaalle vahvistamaan alueen norppakantaa. Siirtoistutus näkyy Etelä-Saimaan norppien geeniperimässä.

Sokkeloinen Saimaa on pitänyt norppapopulaatiota rikkonaisena. Perimät ovat yksipuolistuneet, mutta toisaalta keskenään erilaisina ne ovat turvanneet lajin elinvoimaa, kun Saimaan eri alueiden norppien muuntelu on toisiaan täydentävää. Nyt suunniteltujen siirtojen tavoitteena on ylläpitää saimaannorppakannan jäljellä olevaa perinnöllistä monimuotoisuutta ja ehkäistä osakantojen eriytymistä lisäämällä geenivirtaa Saimaalla.

Siirrot on suunniteltu niin, että tiheimmältä norppa-alueelta Pihlajavedeltä siirretään yhteensä viisi norppaa pohjoiseen Kolovedelle ja Etelä-Saimaalle. Siirrettäville norpille asennetaan satelliittiseurantalaitteet, joiden avulla voidaan seurata norpan liikkuamista uudella alueella sekä arvioida siirron onnistumista. Suunnitelmista lisää Itä-Suomen yliopiston [tiedotteessa 8.2.2023.](#)

Saimaannorppien siirrot ovat osa Yhteinen saimaanorppamme LIFE -hanketta, ja niiden toteutuksessa ovat mukana Itä-Suomen ja Helsingin yliopistot, Metsähallituksen Luontopalvelut ja WWF Suomi.

Pihlajavedellä asuu puolet kaikista saimaannorpista, joten siksi on luontevaa, että sieltä siirretään yksilöitä alueille, joilla norppakanta on heiveröinen.

Verkot naulaan myös talvella

Tammikuussa tuli tietoon kaksi saimaannorpan verkkokuolemaa, ensin [Pihlajavedellä](#) ja sitten [Puumalassa](#). Molemmat olivat viime vuoden kuutteja.

Mikään kalaverkko ei ole saimaannorpalle turvallinen, oli se sitten ankkuroitu tai ei. Eivätkä vain kevät ja kesä ole verkkokuolemien kannalta vaarallisia aikoja, myös talviverkot tappavat. Noin 30 % kaikista tietoon tulleista saimaannorppien pyydyskuolemista on tapahtunut talvella. Siksi ympärivuotinen verkkokalastuskielto norpan kotivesillä on perusteltu.

Saimaannorpan pesintä ja apukinoskolaukset

Saimaannorpan pesintää helpotavia apukinoksia kolattiin kaiken kaikkiaan tänä vuonna jopa 250, ja niiden avulla varmistetaan, että syntyvät kuutit saavat nauttia pesän suojasta riittävän pitkälle kevääseen. Nykyään apukinoksia kolataan varmuuden vuoksi joka talvi. Vaikka lunta näyttäisi tulevan, alkutalvesta ei voi tietää, millainen kevät on tulossa. Apukinokset kestävät luonnonkinosta paremmin, mikäli kevät saapuu tavanomaista aikaisemmin. Apukinoskolauksia koordinoi Metsähallitus, ja toiminta on luvanvaraista.

Suomen luonnonsuojeluliiton vapaaehtoiset kantoivat oman kortensa kekoon apukinoskolauksissa niin Etelä-Savon kuin Etelä-Karjalan puolella. Etelä-Savon piiri osallistui apukinostalkoisiin toista kertaa, ja kiinnostus kolauksiin oli suurta. Mukana oli 47 henkilöä aina kansanedustajista ja ministereistä Miss Suomeen. Useamman päivän aikana saatiin kolattua kahdeksan kinosta Savonlinnassa ja Rantasalmella. Etelä-Karjalan piiri on useamman vuoden ollut mukana apukinoskolauksissa, ja kävimme 11 henkilön voimin kolaamassa neljä kinosta Etelä-Saimaalle.

Apukinosten lisäksi Itä-Suomen yliopisto on vienyt Saimaalle yhteensä 22 keinopesää. Kelluvia keinopeksiä on sijoitettu aikaisempaa laajemmalle alueelle. Niiden avulla pyritään turvaamaan norpan pesintä talvisten olosuhteiden huonontuessa.

Nyt kuutit tarvitsevat pesimärauhan, ja siksi liikkumista Saimaalla rantakinosten tuntumassa on syytä välttää. Moottorikelkkojen lisäksi myös liian lähellä pesäluotoja kulkevat kävelijät, hiihtäjät ja koirat pelottavat ja häiritsevät norppia.

Keväisissä pesälaskennoissa tarkistetaan, miten pesintä on lopulta onnistunut. Toivotaan, että pesärauha säilyy ja että kevät ei etene turhan nopeasti, vaan kuutit saavat nauttia mahdollisimman pitkään lumipesän suojasta.

Luonnonsuojeluliiton reipasta talkoojoukkoa Etelä-Saimaalla. Olosuhteet kolaukselle olivat hyvät, ja lunta riitti kolattavaksi. Kuvat: Vladimir Gromov (vas.) ja Hanne Kosonen (oik.).

Katiskat, kalastus ja politiikka

Tänä vuonna on pidetty jo useita Saimaa-katiskan rakennustalkoita. Katiskoita ovat päässeet rakentamaan niin koululaiset kuin muutkin asiasta kiinnostuneet ihmiset. Kävimme myös eduskunnassa rakentamassa ja esittelemässä norppaturvallista Saimaa-katiskaa kansanedustajille järjestetyssä työpajassa 9.2. Useampi kansanedustaja ryhtyi töihin ja rakensi norppaturvallisen katiskan. Osa kävi vain pikaisesti tutustumassa katiskaan. Kaikki työpajassa käyneet 14 kansanedustajaa halusivat kuvauttaa itsensä saimaannorpan puolesta valitsemansa tekstikyltin kanssa.

Suojeluhenkeä siis löytyi näiltä kansanedustajilta ja tällä tasolla, mutta kun [Suomen Luonto](#) -lehti kysyi puolueiden näkemystä verkkokalastusrajoitusten lisäämiseksi saimaannorpan turvaksi, vain vihreät, vasemmistoliitto ja kokoomus olivat siihen valmiita.

Työ norppaturvallisen kalastuksen puolesta jatkuu. Katiskatalkoita ja -työpajoja on tulossa pitkin kevättä mm. kouluissa ja osakaskunnissa. Myös yleisiä talkoita on tarkoitus järjestää. Tarkempia päivämääriä ei ole lyöty vielä lukkoon. Mikäli talkoot kiinnostavat, niistä voi kysellä Etelä-Savon ja Etelä-Karjalan piireistä (yhteystiedot uutiskirjeen lopussa).

Katiskatalkoot eduskunnassa. Kansanedustaja Jari Leppä (kesk.) ja ryhmäavustaja Iina Ilmarinen (liik.) rakensivat Saimaa-katiskat Kaarina Tiaisen ja Marjaana Kovanen ohjauksessa. Saimaannorpan suojelua kannattavien kylltien kanssa itsensä kuvauttivat mm. Sinuhe Wallinheimo (kok.), Jenni Pitko (vihr.), Matti Semi (vas.), Hanna Holopainen (vihr.), Sari Essayah (kd.) ja Inka Hopsu (vihr.). Kuvat Hanne Kosonen.

Katiskatyöpaja eduskunnassa järjestettiin luonnonsuojeluliiton norppatyön ja eduskunnan Love Saimaa-verkoston yhteistyönä. Työpajan vetivät Jari Kiljunen, Hanne Kosonen, Kaarina Tiainen, Marjaana Kovanen ja Sanna Leppänen. Kuva: Heikki Härkönen.

Norppavisio-näyttely

Vuosi käynnistettiin norppa-aiheisen näyttelyn merkeissä, kun [Norppavisio-näyttely](#) pystytettiin tammikuussa Lappeenrannan Galleria Pihattoon. Näyttely oli esillä reilun kolmen viikon ajan, jonka aikana yli 800 ihmistä kävi sen katsomassa. Näyttelyssä on esillä kuvataiteilija Hannamari Matikaisen maalauksia, tekstiilitaiteilija ja saimaannorppa-asiantuntija Kaarina Tiaisen norppakuosisia tekstiileitä sekä Saimaan rantojen koululaisryhmien taideteoksia useilla eri tekniikoilla toteutettuina. Näyttelyn ovat koonneet ja tuottaneet Suomen luonnonsuojeluliiton hanketyöntekijä Marjaana Kovanen, saimaannorppa-asiantuntija Sanna Lepänen ja hankekoordinaattori Hanne Kosonen. Lappeenrannasta näyttely siirtyi Savonlinnan Riihisaareen, jossa näyttelyyn pääsee tutustumaan toukokuun ensimmäiseen päivään asti. Tämä kokonaisuus kannattaa ehdottomasti käydä katsomassa, vaikka pidemmänkin matkan päästä.

Norppavisio – Näkyjä saimaannorpasta, 23.2.–1.5.2023, [Riihisaari – Savonlinnan museo](#). Riihisaari on avoinna päivittäin klo 10–17. Suljettu pitkäperjantaina 7.4. Museon [tiedote](#) näyttelystä.

Avajaistunnelmia Norppavisio-näyttelyn avajaisista Galleria Pihatossa 4.1. Yleisöä oli runsaasti. Töitään esittelivät kuvataiteilija Hannamari Matikainen ja tekstiilitaiteilija Kaarina Tiainen. Kuvat: Jukka Kosonen/Koivu Visuals (vas. ja kesk.), Hanne Kosonen (oik.).

Etelä-Savon kouluista Otavan koulu toteutti saimaannorpan painajaisunen seinäteoksena kierrätysmateriaalista. Heikkipohjan koulu Savonlinnasta teki kollaaseja monenlaisilla tekniikoilla. Etelä-Karjalassa Vuoksenniskan koulun oppilaat tekivät norppa-aiheisen ryijyn. Kuvat: Hanne Kosonen.

Ympäristökasvatus

Norppaa kouluissa ja päiväkodeissa

Kevät on ollut jo vuosia kiireistä aikaa norppa-aiheisten koulu- ja päiväkotivierailujen osalta, eikä tämä kevät ole poikkeus. Etelä-Karjalassa vietettiin perinteisesti [eräviikkoa](#) viikolla 8. Etelä-Karjalan Urheilu ja Liikunta ry:n koordinoimassa luonto- ja erähenkisessä ympäristökasvatustoiminnassa myös Suomen luonnonsuojeluliiton norppatyö oli mukana. Luonnonsuojeluliitto tarjosi kouluille ja päiväkodeille oppitunteja norppateemalla sekä norppaturvallisen katiskan rakennustyöpajoja. Tarjonta oli niin suosittua, että eräviikko buukattiin nopeasti täyteen. Norppatunteja pidettiin paljon jo ennen varsinaista eräviikkoa, ja useampi tunti on jo sovittuna maaliskuun puolelle.

Opettajille ja varhaiskasvattajille tehty saimaannorppa-aiheinen opetusmateriaali on päivitetty, se löytyy luonnonsuojeluliiton [norppasivuilta](#).

Kouluille tarjotaan sekä norppateemaisia oppitunteja että toiminnallisia katiskatyöpajoja. Katiskatyöpajat soveltuvat 5.-6. luokasta ylöspäin. Talvella Saimaa-katiskoita rakennettiin Parikkalan Kirjolan koulun katiskatyöpajassa. Kuva: Sanna Leppänen.

Onnea kuutit!

Kuutin synttärjuhlaa vietetään helmi-maaliskuussa syntyvien kuuttien kunniaksi. Sanotaankin, että Nestorin päivä 26.2. on saimaannorpan syntymäpäivä. Tätä iloista juhlaa olemme viettäneet useana vuonna Lappeenrannassa, mutta tänä vuonna [Kuutin synttär](#)i -tapahtumaa juhlittiin Savonlinnan Sulosaaren laavulla lauantaina 25.2.

Syntyviä kuutteja juhlistettiin muun muassa etsimällä norpparasteja ja jumppaamalla norpan tyyliin. Paikalla on myös itse syntymäpäiväsankari. Laavulla oli tarjolla tikkupullaa ja mehua. Synttärjuhlassa kävi noin 90 vierasta onnittelemassa päiväsankaria ja osallistumassa juhlatoimintaan. Kuutti kiittää muistamisesta!

Kuutti-päiväsankari nautti juhlapäivästään yhdessä Itä-Savon luonnonsuojeluyhdistyksen pj. Timo Luostarisen, sihteerin Tiina Pulkkinen sekä runsaan juhla väen kanssa. Tiina Pulkkinen luki Kuutin rotinat -julistuksen. Kuvat: Hanne Kosonen.

Kevättalvella syntyvät pienet kuutit tarvitsevat lumipesän suojan, rauhallisen elinympäristön sekä emon huolenpitoa ja rasvaista maitoa. Kuva: Juha Taskinen.

Saimaan alue on Euroopan ruoka- ja kulttuurimatkailun keskus

Saimaan alueelle on myönnetty kansainvälinen [Saimaa European Region of Gastronomy -titteli](#) vuodelle 2024. Saimaan ainutlaatuista gastronomiaa ja kulttuuria juhlistetaan uudenaikaisilla ruokaa ja kulttuuria yhdistävillä elämyksillä. Tavoitteena on nostaa Saimaan alue kansainvälisesti kiinnostavaksi matkailukohteeksi, ruoka ja kulttuuri keskiössä. Tätä kaikkea toteutetaan Etelä-Savon, Etelä-Karjalan ja Pohjois-Karjalan maakuntien laajalla yli maakunnallisella yhteistyöllä.

EUROPEAN REGIONS OF GASTRONOMY

Saimaalle on valittu lähettiläitä, joiden tehtävänä on vahvistaa saimaalaista identiteettiä, nostaa itäisen Suomen uniikkia ruokaa ja kulttuuria esille sekä tuoda esiin vastuullisia perinteitämme. Yksi lähettiläistä on Saimi Hoyer, jonka omistama Hotelli Punkaharju on yksi Saimaa Gastronomy -verkoston jäsen ja siten yksi neljästä Saimaan luonnolle ja sen antimille vihkiytyneestä matkailuyrityksestä. Saimi on tunnettu lähiruuan puolestapuhuja, ja hänen ravintolassaan kunnioitetaan paikallista ruokakulttuuria. Saimi ei pelkää puhua paikallisen ruuan puolesta vaan hän käyttää vain norppaturvallisesti pyydettyä kalaa ravintolasaan. Tämä onkin mainio hetki ottaa norppaturvallisesti pyydetty kala mukaan keskusteluun.

Erityisesti kuhan verkkopyynti on suurin yksittäinen ongelma saimaannorpan kannalta. Kaupallisesta kuhasaaliista verkoilla pyydetään 90 %. Kaupallisesti kalastettu muikku sen sijaan on jo pääasiassa pyydetty norppaturvallisilla menetelmillä troolilla tai nuotalla. Siksi meidän jokaisen on hyvä muistaa kysyä kalaa ostaessa, miten kala on pyydetty. Verkoilla Saimaalta pyydetty kala on syytä jättää ostamatta.

Kaarina on palannut vapailta töihin, Sannalle kiitos

Sanna Leppänen on hoitanut ansiokkaasti saimaannorppa-asiantuntijan pestiä Kaarina Tiaisen vuorotteluvapaan ajan. Nyt on taas vahdinvaihdon aika. Sanna on koonnut suurimmaksi osaksi tämän kirjeen uutiset sekä ollut myös toteuttamassa kirjeessä esiteltyä luonnonsuojeluliiton toimintaa yhdessä muun norppatiimimme kanssa. Sannalle lämmin kiitos kuluneesta puolesta vuodesta.

Norppaterveisin

Kaarina Tiainen
Saimaannorppa-asiantuntija,
hanketyöntekijä
Etelä-Karjala
Yhteinen saimaannorppamme LIFE
kaarina.tiainen@sll.fi
p. 050 530 3270

Hannamari Matikaisen teos
Norppavisio-näyttelyssä.

Hanne Kosonen
Hankekoordinaattori,
norppatiedottaja
Etelä-Karjala
Yhteinen saimaannorppamme LIFE
hanne.kosonen@sll.fi
p. 040 194 1885

Marjaana Kovanen
Hanketyöntekijä
Etelä-Savo
Yhteinen saimaannorppamme LIFE
Norppaturvallinen rysä -hanke
marjaana.kovanen@sll.fi
p. 044 776 4230

Yhteinen saimaannorppamme LIFE -hanke on saanut rahoitusta Euroopan unionin LIFE-ohjelmasta. Aineiston sisältö heijastelee sen tekijöiden näkemyksiä, eikä Euroopan komissio tai CINEA ole vastuussa aineiston sisältämien tietojen käytöstä.